

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Бевзюк Ангеліна Костянтинівна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. 66

Піть Ігор Юрійович

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА СКОЄННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 68

Данілов Олександр Дмитрович

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ. 72

Зільберт Валентина Сергіївна

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД
ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ 75

Костюк Михайло Анатолійович

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ЗМІСТУ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ. 77

Малюта Владислав Васильович

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ
ПРОЦЕДУРУ» ТА ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» ПРИ РОЗГЛЯДІ
СКАРГ 80

Негара Олена Віталіївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ НАДАВАЧІВ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ 82

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНА ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ 86

Мельничук Ольга Степанівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS EC 89

Кравченко Сергій Петрович

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА 93

Чувакова Ганна Михайлівна

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 96

Рязанов Михайло Юрійович

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ. 98

Антошина Ірина Володимирівна

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ПРАВА У ЦИФРОВУ ЕРУ 102

Ковбасюк Степан Валерійович

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЕРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ. 105

Іванчук Віра Євстафіївна

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВА. 107

Грунь Олександр В'ячеславович

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВПЛИВУ ІКТ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. 110

Лисак Станіслав-Юрій Юрійович

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ 113

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна

ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРИ ЄФИМЕНКО У РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РУХУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. 116

Кравченко Сергій Петрович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА

У сучасній юридичній науці активно розвиваються дослідження, присвячені взаємозв'язку права та мови, зокрема в межах семіотики права [1], юридіко-лінгвістичної теорії [2], правничої лінгвістики [3], «юрислінгвістики» [4] тощо. Водночас наявність сформованої теоретичної бази, зростання ролі мовного чинника у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів, а також цифрова трансформація правового простору зумовлюють необхідність переходу до формування цілісної лінгвістичної доктрини права.

У межах сучасних досліджень дедалі чіткіше простежується уявлення про право як складну знаково-мовну конструкцію, що функціонує через систему символів, текстів і значень. Правові норми не існують поза їх мовного вираження, оскільки саме через текст відбувається їх фіксація, передача та інституціоналізація. У цьому сенсі право розглядається як семіотично організована система, де юридичні поняття виступають знаками, що набувають значення у процесі їх тлумачення та застосування. Таке розуміння права узгоджується з положеннями юридичної герменевтики, відповідно до яких інтерпретація права ґрунтується на уявленнях про природу мови та тексту, а також на взаємодії між текстом і його інтерпретатором. Більше того, проводиться паралель, використовуючи методологічну метафору, між елементами естетики імпресіонізму та естетикою норм і правового тлумачення, пропонуючи подолати дихотомію між позитивізмом із його формально-буквальним підходом і постпозитивізмом із його творчою інтерпретацією через підхід, що зберігає правову визначеність, водночас визнаючи динамічну природу мови та нормативного значення [5].

Крім того, право постає не лише як текст, а як форма соціальної комунікації, що забезпечує узгодження поведінки та інтересів у суспільстві. Юридична мова виконує функцію не тільки передачі інформації, але й формування нормативного змісту, який визначає моделі поведінки суб'єктів. Як зазначає М. Гальдія, значення права виникає саме у дискурсивних практиках, тобто в процесі його застосування, інтерпретації та комунікації [6]. Правова реальність має інтерпретаційний характер і залежить від контексту, у якому відбувається правова комунікація. Така ситуація зумовлює необхідність врахування прагматичних і когнітивних аспектів мови права, що виходять за межі традиційного формально-логічного аналізу.

Особливої актуальності ця проблема набуває у зв'язку з виявленням обмеженості класичних підходів до тлумачення права. Орієнтація виключно на буквальный зміст норми не дозволяє врахувати її контекстуальність, багатознач-

ність і залежність від конкретної ситуації застосування. Як підкреслюється у дослідженнях з юридичної лінгвістики, правові тексти характеризуються складністю синтаксичних структур, спеціалізованою термінологією та потенційною неоднозначністю, що ускладнює їх однозначне розуміння і застосування [6]. Це, у свою чергу, вимагає залучення лінгвістичних і семіотичних підходів, здатних враховувати різні рівні значення правового тексту.

Суттєвим фактором, що підсилює значення мовного аспекту права, є цифрова трансформація правового простору. Сучасні правові системи дедалі більше функціонують у цифровому середовищі, де правові тексти перетворюються на дані, що підлягають автоматизованій обробці. Ученими зазначається, що: «Нова парадигма розвитку права полягає у «цифровізації» права, тобто використання цифрових технологій для оптимізації правового регулювання...» [7].

Розвиток великих мовних моделей і технологій обробки природної мови демонструє, що інтерпретація правових норм може здійснюватися не лише людиною, але й алгоритмічними системами [8]. Принципово змінюється характер правового аналізу, оскільки вимагає формалізації правових норм і підвищення рівня їх мовної визначеності. Водночас спроби перекладу правових норм у формалізовані алгоритмічні структури показують, що природна мова не завжди здатна забезпечити необхідний рівень точності, що відкриває нові напрями досліджень у сфері поєднання права, мови та технологій [9], формуючи певні доктринальні підстави.

Не менш важливою передумовою формування нової лінгвістичної доктрини права виступає глобалізація правового дискурсу, яка супроводжується багатомовністю правових систем і необхідністю уніфікації юридичної термінології. Міжнародні правові акти, перекладені різними мовами, повинні зберігати ідентичний зміст, що створює складні проблеми для правотворення і правозастосування.

Як підкреслюється у дослідженнях щодо мови та глобалізації: «Найбільші надії на збереження мовного розмаїття пов'язані з поступом технології машинного перекладу. У майбутньому він візьме на себе функції міжнародної мови: уможливить писемну й усну взаємодію всіх з усіма без необхідності знати мову одне одного. Удосконалений машинний переклад – це не тільки зручність для мовців, а й спосіб підтримати багатомовність, шанс уберегти від занепаду численні національні мови. Можна очікувати, що завдяки машинному перекладу різко послабиться конкуренція мов за сфери вжитку, натомість розпочнеться їхня коеволюція, тобто паралельний, безконфліктний розвиток» [10, с. 3].

У контексті глобалізаційних процесів і розвитку технологій машинного перекладу вищенаведена оптика набуває особливої актуальності, оскільки право дедалі більше функціонує у багатомовному середовищі, де жодна мовна версія норми не може претендувати на абсолютну смислову завершеність. Відтак переклад, наприклад, може перестати бути вторинним щодо «оригіналу» і почне перетворюватися на повноцінний механізм конструювання правового

значення, що, відповідно, буде сприяти коеволюції правових мов і зменшенню їх конкуренції. Це створює підґрунтя для формування нової лінгвістичної методології права, в якій багатомовність і технологічна опосередкованість комунікації розглядаються не як виклик, а як ресурс забезпечення балансу між нормативною стабільністю та адаптивністю правового змісту до змінних соціальних умов.

Таким чином, сучасні умови розвитку юридичної науки демонструють, що мовний вимір права набуває нових характеристик та при цьому не змінює своє вже усталене фундаментальне значення, а тільки його підтверджує. Сукупність мовно-семіотичних, комунікативних, інтерпретаційних та цифрових чинників формує об'єктивні передумови для формування *нової лінгвістичної доктрини права*. Така доктрина покликана інтегрувати різні підходи до аналізу мови права, об'єднати традиційні юридичні теорії з досягненнями лінгвістики та інформаційних технологій і створити цілісну концептуальну основу для дослідження права в умовах сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Bandura O., Lytvynov O., Maksymov S., Pavlyshyn O., Smaznova I. Semiotics of law in modern philosophical and legal research. *Cuestiones Políticas*. University of Zulia. 2022. Vol. 40. Iss. 72. P. 89-107. URL: <https://hdl.handle.net/11300/18058>.
2. Мінченко О. В. Юридико-лінгвістична теорія як складова загальнотеоретичної правничої науки: пропедевтичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. Вип. 63. С. 22-26.
3. Гребенюк А. В. Правнича лінгвістика: поняття, мета, функції та завдання. *Вісник кримінального судочинства*. 2020. № 3-4. С. 160-167. DOI: 10.17721/2413-5372.2020.3-4/160-167.
4. Швелідзе Л. Д., Мельник П. В. Юрислінгвістика: українсько-англійські еквіваленти юридичних термінів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Том 30 (69). № 1. Ч. 1. С. 168-174.
5. Santos F. B. Legal Norms as Artistic Painting: Hermeneutics and Impressionism in Law's Interpretation. *Int J Semiot Law*. 2026. URL: <https://doi.org/10.1007/s11196-026-10427-8>.
6. Galdia M. Lectures on Legal Linguistics. Berlin. Germany: Peter Lang Verlag. 2017. 600 p. DOI: 10.3726/b11443.
7. Ennan R. E. Digitalization of Law and formation of Digital Law. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 1. № 83. С. 200-205. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.83.1.
8. Colombo P. et al. *SauLLM-7B: A Large Language Model for Law*. *arXiv*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2403.03883>.
9. Mérigoux D., Chataing N., Protzenko J. *Catala: A Programming Language for the Law. Proceedings of the ACM on Programming Languages*. 2021. № 5. URL: <https://arxiv.org/abs/2103.03198>.

10. Селігей П. О. Глобалізація і проблеми збереження мовного розмаїття. *Мовознавство*. 2022. № 4. С. 3-21. DOI: 10.33190/0027-2833-325-2022-4-001.

Ключові слова: право, методологія, методологія юриспруденції, лінгвістика права, мова права, правова доктрина, лінгвістична доктрина права.

Key words: law, methodology, methodology of jurisprudence, linguistics of law, language of law, legal doctrine, linguistic doctrine of law.

Чувакова Ганна Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент*

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із провідних чинників, який здійснює безпосередній вплив на реалізацію прав та свобод є ефективна юридична діяльність. Крім того юридична діяльність виступає складником національної правової системи. Тому кожній правовій системі притаманні свої характерні особливості, на яких базується юридична діяльність.

Юридична діяльність – це один із різновидів правової діяльності, яка обіймає всі сфери юридичної практики, здійснюється кваліфікованими (професійними) юристами з метою отримання правового результату для задоволення потреб й інтересів соціальних суб'єктів [1, с. 315].

Зі свого боку, галузева юридична діяльність являється специфічним різновидом професійної правової діяльності, яка здійснюється в межах тієї чи іншої галузі права і відрізняється застосуванням певних норм, принципів й методів правового регулювання. Вона певною мірою відображає процеси правотворчості, правозастосування, правоохоронної та правозахисної діяльності, які реалізуються з урахуванням особливостей конкретної галузі, наприклад, кримінального, цивільного або адміністративного права тощо. Разом із тим, галузева юридична діяльність характеризується наявністю власних процедур, суб'єктного складу, а також специфічних механізмів реалізації правових норм, чим і підтверджується її структурна різноманітність. Завдяки вказаній диференціації забезпечується ефективне функціонування правової системи загалом, адже при цьому враховуються особливості суспільних відносин, які підпадають під регулювання різних галузей права.

Сьогодні, в часи активного розвитку сучасної правової системи України більш актуальною є проблематика дослідження відхилень у здійсненні юридичної діяльності. Попри значне вдосконалення законодавства та інституцій, яке спостерігається останні роки, у правовій сфері все-таки продовжують існувати явища, які суперечать її головним принципам, а саме протистоять законності,